

Schneider. – Newark, DE: University of Delaware Press, 2005. – 388

p.

22. Stanley L. The Epistolarium: On Theorizing Letters and Correspondences / L. Stanley // Autobiography. – 2004. – Vol.12. – P.201–235.

23. Dr. Elke Scherstjanoi. Ein Rotarmist in Deutschland [Die elektronische Ressource] // Das Regime des Zugriffs – <http://www.gelfand.de/Zeitung/KopieZeitung82/KopieZeitung82.html>

24. Dnipropetrovs'kyj istorychnyj muzej im. D.Javornyc'kogo (dali – DIM). – arh. – 25886. Lyst Gusenka Pavla Jakovycha materi. 17.03.1943.

25. Tam samo. – arh. – 25877. Lyst Gusenka Pavla Jakovycha materi. 7.09.1943.

26. Tam samo. – arh. – 915/11. Lyst Pushkina Juhyma Grygorovycha druzhyni Pushkinij Klavdij Ivanivni ta synu Pushkinu Viktoru Juhymovychu. 11.07.1941.

27. Tam samo. – arh. – 1537. Lyst Pushkina Juhyma Grygorovycha druzhyni Pushkinij Klavdij Ivanivni ta synu Pushkinu Viktoru Juhymovychu. 7.01.1943.

28. Tam samo. – arh. – 49776. Lyst Velychaja Myhajla Lukycha druzhyni Velychaj Nini Pavlivni ta synu Velychaj Volodymyru Myhajlovychu. 12.06.1942.

29. Muzej bojovoi' i trudovoi' slavy seredn'oi' zagal'noosvitn'oi' shkoly №88 m. Kryvyj Rig. – Ekspozycja №15 «Frontovi lysty». Lyst Mostovogo G. do rodyny.

30. Derzhavnyj arhiv Dnipropetrovs'koi' oblasti (dali – DADO). – F.R–5421. – Op.1. – Spr.57. Pis'ma s fronta Borisa Znachkovskogo zhitelja g. Pjatihatki. 1943–1944 gg.

31. Tam samo. – Spr.60. Pys'ma s fronta Nykolaja Nykyforovycha Kruglyka.

32. DIM. – arh. – 28682. Lyst Nepomnjashhogo Borysa bat'kam. 26.07.1941.

33. Tam samo. – arh. – 9870. Lyst Postnogo Oleksija Volodymyrovycha druzhyni Marusych Jefrosynij Avramivni. 01.11.1943.

34. DADO. – F.R–5421. – Op.1. – Spr.20. Frontovye pis'ma 1943 g. D.I. Strizhak zhene P.G. Strizhak.

* * *

УДК 930.1:94(47+57)»1941/1945»

Чумак С.І., здобувач кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Черкаси), ototak@yandex.ru

Особливості радянсько–польських відносин у 1941–1945 рр. за матеріалами серії збірників «Русский Архив. Великая Отечественная»

Проаналізовано повноту та характер висвітлення у тематичному «польському» томі збірника документів та матеріалів «Русский Архив. Великая Отечественная» широкого кола військових та суспільно–політичних аспектів відносин СРСР та Польщі у 1941–1945 рр.

Ключові слова: боротьба з фашизмом, визволення Польщі, радянсько–польські відносини, Варшавське повстання.

Chumak S.I., a researcher – applicant of the department of archive study, new history and SHD (special historical disciplines), Bogdan Khmelnytskyi Cherkassy national university (Ukraine, Cherkassy), ototak@yandex.ru

The peculiarities of Soviet–Polish relations in 1941–1945 according to the materials of volumes «Russian Archive. The Great Patriotic War»

In the proposed article the content of numerous documents were analysed, most of them were published for the first time, they were taken into account of the scientific circle in the frames of the scaling source–knowing project «Russian Archives. The Great Patriotic War». They are presented in the special volume of the series (v. 14.3–1), dedicated to the Soviet–Polish relations during the years of the war. The list of the documents embraces a wide range of questions: political negotiations, military–diplomatic relationship, battle collaboration, the liberation of Poland's territory from German–fascist troops, the transition to the peaceful life, the sharpening of the ideological, not rarely and of military opposition of the forces belonged to two different political camps. Special attention is attached to such problems as the formation of the General Anders' Army, the Warsaw Revolt, the attitude of the Soviet Military Administration and the formation of the Home Army (Armia Krajowa).

Keywords: Soviet–Polish relationships, fighting against fascism, Anders' Army, Warsaw Revolt, confrontation.

Чумак С.І., соискатель кафедры архивоведения, новейшей истории и специальных исторических дисциплин, Черкасский национальный университет им. Богдана Хмельницкого (Украина, Черкассы), ototak@yandex.ru

Особенности советско–польских отношений в 1941–1945 гг. за материалами серии сборников «Русский Архив. Великая Отечественная»

Проанализирована полнота и характер освещения в тематическом «польском» сборнике документов и материалов «Русский Архив. Великая Отечественная» широкого круга военных и общественно–политических аспектов отношений СССР и Польши в 1941–1945 гг.

Ключевые слова: борьба с фашизмом, освобождение Польши, советско–польские отношения, Варшавское восстание.

Недоступність багатьох архівів, обмеження на публікацію важливих документів, що відображали неоднозначні та суперечливі аспекти радянсько–польських відносин, тривалий час вели до того, що більшість праць радянського періоду з вказаної проблеми носили декларативний характер, притаманний суто офіційним, документам того часу, а не науковим працям.

Натомість документи збірника «Русский Архив. Великая Отечественная» відкривають нові відомості про чинники, які що впливали на відносини двох країн і народів, про важливі моменти, що стосуються бойових дій Червоної Армії на завершальному етапі війни на території Польщі і руйнують чимало колишніх офіційних уявлень. Опубліковані у збірнику раніше не доступні архівні матеріали можуть тепер залучатися у науковий обіг, що дозволяє суттєво розширити, а то і переглянути попередні оцінки і трактування, підняти нові проблеми.

Метою є дослідження та аналіз документів та матеріалів збірників, в яких висвітлюються ключові аспекти, що впливали на радянсько–польські відносини: створення на території СРСР польської армії генерала Андерса, взаємовідносини радянських та польських партизан на території СРСР та Польщі, перебіг Варшавського повстання, діяльність військових органів Червоної Армії на звільненій території Польщі.

Окремі документи з вказаних аспектів радянсько–польських відносин вже публікувалися у спеціальних збірниках. До них, зокрема, відноситься підготовлений Інститутом військової історії Міністерства оборони СРСР збірник «Освободительная миссия Советских Вооруженных Сил

в Европе во второй мировой войне» [1], а також окремих збірник «Документы и материалы по истории советско-польских отношений» [2].

Незважаючи на певний внесок цих видань відтворення дійсного перебігу радянсько-польських, опублікованих в них матеріали часто добирались вибірково і не завжди містили дійсно об'єктивну інформацію.

Більш того добір документів однозначно здійснювався згідно раз і назавжди заданої радянської концепції, щодо трактування визвольної місії Радянського Союзу, як виключно інтернаціоналістської допомоги польському народу, непогіршеності військово-політичної діяльності СРСР, бойову співдружність з місцевими силами Руху Опору прорадянської орієнтації.

Серед висвітлення різних аспектів складних та неоднозначних відносин СРСР з багатьма країнами, які в той чи інший спосіб брали участь у Другій світовій війні, особливе місце з цілого ряду причин займають радянсько-польські відносини. Про виключну важливість і водночас складність цих відносин переконливо свідчить вже те, що саме з цієї тематики у серії «Русский архив. Великая Отечественная» виданий окремий спеціальний збірник «СССР и Польша» [3]. Окрім того документи що розкривають характер радянсько-польських відносин в роки війни розміщені у ще в одному збірнику вказаної серії «Красная армия в странах Центральной, Северной Европы и на Балканах. 1944–1945 гг.» [4]. Така увага до цієї проблеми пояснюється великою кількістю складних, і все ще мало нез'ясованих питань в історії взаємин СРСР з Польщею напередодні та в роки Другої світової війни. Виходячи з цього у збірник були включені недоступні раніше широкому загалу дослідників документи з таких дискусійних аспектів військово-політичних відносин двох країн, як створення на території СРСР у 1941–1942 рр. польської армії під командуванням генерала Андерса; боротьба з спільним ворогом та водночас взаємовідносини радянських і польських партизан на території СРСР та Польщі в роки війни, події, пов'язані з періодом Варшавського повстання та наступного звільнення Варшави, а також діяльність командування та тилових установ та органів Червоної Армії на звільненій території Польщі у 1944–1945 рр.

Представлені у збірнику документи були відібрані його укладачами в Центральному архіві Міністерства оборони РФ, Архіві зовнішньої політики РФ, Російському центрі зберігання та вивчення документів новітньої історії, архівах колишніх Інститутів історії комуністичних партій Білорусі та України.

Слід спеціально зазначити, що у документах збірника показано створення на території СРСР армії Андерса, як першу серйозну спробу налагодити у роки війни радянсько-польські відносини, забути взаємні образи заради спільної мети – розгрому фашизму.

Так, у збірнику наводяться документи, які характеризують ряд принципово важливих моментів підготовки радянсько-польської угоди від 14 серпня 1941 р. (документи №1–6). Тут же вперше опубліковані протоколи засідань радянсько-польської змішаної комісії з формування частин та з'єднань цієї армії, доповіді уповноваженого радянського Верховного Головнокомандування з польських формувань в СРСР в Державний Комітет Оборони (документ № 9, 13) [3, с.18–24, 29, 36–37]. Особливу увагу привертає те, що ряд документів розкривають природу такого дискусійного питання як конкретні причини, які стали перепорою для участі польської армії у бойових діях на радянсько-німецькому фронті.

Аналіз документів дозволяє дослідити й такі питання як причини труднощів у комплектуванні, постачанні, озброєнні польської армії, які в своїй сукупності стали поштовхом до її виведення з території СРСР, та завадили цьому формуванню брати участь у бойових діях саме на радянсько-німецькому фронті.

Вперше опубліковані тут протоколи засідань радянсько-польської комісії по формуванню даної армії становлять особливий інтерес з точки зору оцінки реальної, а не декларованої позиції радянського керівництва щодо створюваної армії Андерса, в цілому вони демонструють

серйозність намірів радянської сторони у важкий період організувати та направити польські з'єднання на фронт. Та водночас за особовим складом сформованої армії встановлювався жорсткий контроль не лише політичний, але й контроль спецслужб.

Вивчаючи факти, наведені у документах, можна судити про темпи створення польської армії. Швидкому формуванню армії сприяло те, що більшість призваних у той період були з числа полонених в 1939 році польських військовослужбовців, які сконцентровано перебували у таборах для інтернованих.

У документах відображено й те, як проблеми озброєння, матеріального оснащення та продовольчого постачання армії в ході формування додаткових польських дивізій спричинило загострення польською стороною постановки питання про неналежне ставлення до армії. Все це, а також незадовільні побутові умови привели до зростання антирадянських настроїв до ступеня, коли врешті постала проблема про виведення армії з території СРСР.

Розміщені у збірнику документи дозволяють поетапно простежити, як зростало небажання польського командування брати участь у боях на радянсько-німецькому фронті, що разом з відсутністю англійських поставок озброєння робило безперспективним перебування польської армії на території СРСР. Саме внаслідок виникнення у такій ситуації радянський уряд погодився на виведення всієї польської армії.

Матеріали щодо бойової співдружності радянських та польських партизан включають документи з таких основних напрямків взаємовідносин радянських та польських партизан, як участь поляків у партизанському русі на території Білорусі та України та радянських громадян, у тому числі колишніх військовополонених, у партизанській боротьбі на території Польщі, рейди радянських партизанських з'єднань на території Польщі та їх взаємодія з польськими партизанами на польській території. Наводяться документальні свідчення які розкривають характер і обсяг допомоги СРСР польському партизанському руху, у тому числі польському штабу партизанського руху (документ № 1, 2, 3) [3, с.112–119].

Разом з тим у збірнику представлено документи про діяльність Комінтерну серед польських партизан, про складність відносин радянських партизанських загонів з формуваннями Армії Крайової (документ №43) [3, с.190–192].

Ряд документів висвітлює маловідомі моменти взаємодії радянського та польського партизанського руху, відображають їх складність та залежність не лише від військових чинників, але і від суто політичних факторів. Зміст ряду документів доповнює, уточнює або підтверджує деякі дискусійні моменти вже відомих подій та фактів. Так в ньому повністю опубліковано звіт про переговори наприкінці листопада 1944 р., представника Генерального штабу Червоної Армії з виконуючим обов'язки голови англійської військової місії в СРСР, який є вельми корисним для розуміння позиції радянської сторони відносно надання англійцями допомоги Армії Крайовій (документ №44) [3, с.192–194].

В документах містяться і дані, що підтверджують випадки репресій, аж до розстрілу радянських громадян у загонах Армії Крайової. Без аналізу всього масиву документів з цієї проблеми важко стверджувати, які мотиви були в основі подібних дій, чи здійснювались вони з відома лондонського емігрантського уряду та за вказівками вищого командування АК, чи ці акти були обумовлені головним чином позицією місцевих командирів Армії Крайової.

Знайшла відображення у документах збірнику й така складна і дратівлива для дослідників проблема як Варшавське повстання. В ньому містяться документи про спільні бойові дії на варшавському напрямку радянських військ з регулярними частинами та з'єднаннями Війська Польського, що знаходилося в оперативному підпорядкуванні радянського командування напередодні, на різних етапах повстання та в період звільнення польської столиці (документ №7). В цьому зв'язку наводяться конкретні донесення радянських розвідників та польських повстанців з Варшави [3, с.213–214]. Паралельно тут містяться полі-

тико–дипломатичні документи, у тому числі записи переговорів прем'єр–міністра польського емігрантського уряду С.Миколайчика з В.Молотовим напередодні повстання (документ №13), матеріали дипломатичного листування між СРСР, Англією та США з питань доставки вантажів з повітря повстанцям у Варшаві [3,с.219–221].

Значна частина даних документів характеризує бойові дії Червоної Армії та Армії Польської влітку 1944 р. та пов'язані з ними початок операцій зі звільнення Польщі. Ці документи важливі для дослідження та осмислення військових аспектів невідомого наступу радянських військ на варшавському напрямку та ускладнення військової обстановки у перші дні серпня, якраз у момент початку повстання (документ № 14, 19) [3,с.221,228–229]. Загалом документи про характер та інтенсивність бойових операцій військ 1–го Білоруського фронту у серпні–вересні 1944 р. є корисним в контексті об'єктивного з'ясування того чи була можливість взяття Варшави штурмом з ходу на завершальному етапі операції «Багратіон».

Аналіз доволі широкого кола документів дає підстави твердити, що як радянські воїни, а тим більше бійці 1–ї армії Війська Польського під час повстання не були пасивними. Проте радянські та польські частини в силу впертого спротиву німецько–фашистських військ часто були просто не в змозі виконувати бойові завдання, які ставило перед ними командування, що і обумовлювало відносно повільні темпи наступу в районі Варшави.

Вперше у збірнику опубліковано ряд політико–дипломатичних документів, вкрай важливих для оцінки мотивів дій польського емігрантського уряду, позиції радянського керівництва та союзників стосовно Варшавського повстання. Документи збірника однозначно підтверджують той факт, що уряд Великої Британії сповна володів інформацією про підготовку повстання у Варшаві, однак не повідомив про це радянське керівництво до самого його початку (документ №17). Щодо позиції самого польського емігрантського уряду, то наведені документи свідчать про те, що навіть вже під час переговорів С.Миколайчика та В.Молотова у Москві, мова йшла лише про надання допомоги Варшаві шляхом скидання зброї та продовольства з літаків [3,с.226].

У той же час з розміщених в збірнику документів видно, що ставлення вищого радянського політичного керівництва до повстання було далеко таким однозначно позитивним, як це раніше представлялося у радянській літературі. Аналіз змісту представлених документів піднімає питання щодо з суперечливості заяв. Й.Сталіна, з одного боку, про його згоду надавати всіляку допомогу повстанцям та одночасною відмовою радянського керівництва надавати радянські аеродроми для літаків західних союзників, які здійснювали польоти, повітряні рейди на допомогу повсталий Варшаві. Заслугує на увагу ще один документ суперечливого значення – звернення Військової ради Війська Польського від 1 липня 1944 р. до співвітчизників із закликом до повстання проти окупантів, про яке навряд чи не було відомо радянському керівництву (документ №1) [3,с.206–208].

Його наявність спростовує твердження радянської сторони щодо абсолютної несподіваності для радянського командування повстання у Варшаві. Виходячи з цього, робити висновки про те, чи все було зроблено радянським командуванням, щоб звільнити Варшаву, можна лише проаналізувавши всю сукупність документів та доволі строкаті факти з урахуванням загальної обстановки на центральній ділянці радянсько–німецького фронту в цей період, у тому числі й виходячи із бойових можливостей військ противника.

Зміст документів розкриває як характер та перебіг так і політичну обстановку у Варшаві, показує суттєві протиріччя між різними політичними силами у таборі повстанців, характеризує цілі керівництва Армії Крайової та польського емігрантського уряду.

Важливим аспектом, який знайшов відображення у документах тематичного збірника серії «Русский Архив. Великая Отечественная», та в кількох інших томах серії є

показ стосунків радянської військової влади та польського населення на звільненій території Польщі у 1944–1945 рр.

Незважаючи на те, що допомога радянської сторони у ліквідації наслідків фашистської окупації Польщі отримала достатньо ширше висвітлення у публікаціях радянського періоду, матеріали збірника містять ще багато раніше не публікованих документів, що висвітлюють роль радянської військової адміністрації у налагодженні мирного життя в Польщі, розкривають політичні аспекти цієї діяльності, взаємовідносини Червоної Армії з польським населенням та місцевими органами влади Польського комітету національного звільнення (документ №2) [3,с.349–350]. В даному контексті привертають до себе увагу документи, що розкривають діяльність саме органів військової адміністрації на звільненій території за період з липня 1944 р. до завершення розгрому гітлерівської Німеччини. Адже саме ці органи були першим зв'язуючим компонентом між командуванням радянських військ та польським населенням, і слугували при цьому інструментом досягнення чітко визначених військово–політичних цілей СРСР.

Слід спеціально зазначити, що на відміну від публікацій попередніх документальних збірок присвячених цьому питанню, для яких був характерний відбір документів по принципу домінування в них позитивних прикладів інтернаціональної допомоги СРСР та Червоної Армії польському населенню, у документах «польського» збірника вказаної серії піднімаються й складні і дратівливі моменти радянсько–польських відносин.

Представлені у збірнику документи дозволяють значно повніше, а головне більш об'єктивно з'ясувати й зміст, напрямки та форми роботи радянського представництва при Польському комітеті національної оборони, повсякденної діяльності його апарату, військових комендантів, які здійснювали заходи по безпеці тилу, організовували господарське життя звільнених районів, проте виконували також й політичні функції – брали участь в організації апарату нових органів влади в Польщі, у заходах по здійсненню військової політики ПКНО, а також підготовці аграрної реформи, у політико–пропагандистській, агітаційній роботі серед польських громадян (документ № 13, 18) [3,с.367–368,371–372].

Важливим джерелом практично не прикрашеної пропагандою інформації (суто службові, таємні документи) є донесення військових комендантів, а також радянських політорганів які свідчать про серйозні політичні проблеми, з якими радянська адміністрація зустрілась в Польщі.

Складність ситуації була обумовлена перш за все наявністю у країні двох ворогуючих політичних сил, які порізному відносились до лондонського емігрантського уряду та ПКНО, що відповідно поділяло польське населення на анти– та прорадянські налаштовані групи. Разом з тим, у документах відмічається дружнє ставлення поляків до Червоної Армії (документ №20) [3,с.374–378].

Значний інтерес становлять в цьому контексті документи, що стосуються такого гострого питання радянсько–польських відносин, як взаємовідносини радянських військових органів зі збройними формуваннями Армії Крайової (документ №5) [3,с.356]. Як видно, із цілого ряду інших документів радянське командування доволі часто і не завжди адекватно реагувало на наявність у тилу радянських військ збройних формувань Армії Крайової, які на його думку дестабілізували обстановку у період проведення бойових операцій, а також, що вже більш відповідало дійсності протидіяли прорадянським органам новоствореної польської адміністрації (документ №19) [3,с.372–374].

З цією метою на звільненій радянськими військами польській території створювалась широка і доволі дієва конспіративна мережа організацій АК та делегатури емігрантського уряду, про що свідчить цілий ряд вміщених у збірнику документів, зокрема такий змістовний, як – «Вказівки по конспіративній роботі» (документ №39) [3,с.520–522]. У свою чергу радянське керівництво не допускало ніяких компромісів стосовно збройних формувань АК та паралельних люблінським органів влади емігрантського уряду. Конкретними проявами подібної непримиренності яскраво простежується роззброєння бійців АК,

та їх інтернування (документ №12) [3,с.365]. Як свідчать документи, здача зброї викликала у них почуття образи так як вони були готові битися проти гітлерівців і в переважній своїй більшості не занурювались у політичні питання, і не могли відповідати за дії керівників АК, а тому широко не розуміли того, що відбувалось. Жорсткі дії радянського командування змушували багатьох солдат АК уходити в ліси (документ №29) [3,с.394].

Репресіям з боку військових судових органів Червоної Армії піддавалось й цивільне польське населення, що порушувало накази радянського командування про здачу зброї, радіоапаратури та про вихід на оборонні роботи (документ № 24, 30) [3,с.385–387,395–396]. На фоні викликаного цим масового невдоволення з боку організаційних структур емігрантського уряду та різноманітних збройних формувань Армії Крайової, що пішла у підпілля, поширювались заклики до польського населення про саботаж розпоряджень люблінського уряду: невиконання наказів радянського командування, зросли випадки збройних нападів на представників прорадянських органів польської влади та військовослужбовців Червоної Армії (документ №32) [3,с.398–399].

Характер, спрямованість, динаміку суспільно-політичних настроїв верств населення добре розкривають політ-донесення радянських політорганів, військових командантів про роботу серед польського населення, матеріали про вивчення їх настроїв, відношення до Червоної Армії та заходів ПКНО, а також про результати проведеної роботи, мітинги, збори (документ № 49, 56) [3,с.425–430,441–443].

Підсумовуючи слід зазначити, опубліковані документи спеціального тематичного збірника, більшість яких оприлюднена вперше, допомагають більш повно дослідити два різні прояви радянсько-польських відносин у роки війни: з одного боку – мужності, жертвовності, взаємодопомоги тих, хто боровся з фашизмом заради спільної перемоги, з іншого – холодний розрахунок політичних лідерів, які заради досягнення своїх цілей мало замислювались про жертви, загальнолюдську мораль та міжнародне право.

Водночас з тим, документи збірника свідчать, що не можна поспішати зі спрощеними висновками про те, що всі суспільні зміни у Польщі були принесені виключно «на радянських штиках», адже складність проблеми полягала в тому, що радянський вплив спирався на авторитет Червоної армії, її незаперечні заслуги в боротьбі з фашизмом і обумовлює те, що програма дій польських прокомуністичних сил у той конкретно-історичний період знайшла підтримку серед значної частини польського народу.

Список використаних джерел

1. Освободительная миссия Советских Вооруженных Сил в Европе во второй мировой войне. – М.: Из-во Министерство обороны, 1980. – 415 с.
2. Документы и материалы по истории советско-польских отношений. – М., Госполитиздат, 1973. – 510 с.
3. Русский Архив: Великая Отечественная. СССР и Польша. – М.: ТЕРРА, 1997. – Т.14 (3–1). – 566 с.
4. Русский Архив: Великая Отечественная. Красная армия в странах Центральной, Северной Европы и на Балканах. 1944–1945 гг. – М.: ТЕРРА, 2000. – Т.14 (3–2). – 688 с.

References

1. Osvooboditelnaia misiia Sovetskikh Vooruzhonukh sil v Evrope vo otrovoi mirovoi voine. – М.: iz-vo Ministerstvo oborony, 1980. – 415 s.
2. Dokumenty i materialy po istorii sovetsko-polskikh otnoshenii. – М.: Hopolitizdat, 1973. – 510 s.
3. Russkii archive: Velikaia Otechestvennaia. SSSR i Polsha. – М.:Terra, 1997. – Т.14 (3–1).– 556 s.
4. Russkii archive: Velikaia Otechestvennaia. Krasnaia armiia v stranakh Tsentralnoi, Severnoi Evropy i na Balranakh / 1944–1945 hh. – М.: Terra, 2000. – Т.14 (3–2). – 688 s.

* * *

УДК 02:021

Алієва І., дисертант, Центральна наукова бібліотека Національної Академії Наук Азербайджану (Азербайджан, Баку),
rus_rahimli@yahoo.com

Бібліографічна інформація з екології в системі бібліографічних засобів Президентської бібліотеки Управління справами Президента Азербайджанської Республіки

Президентська бібліотека Управління справами Президента Азербайджанської Республіки була створена в новому статусі в 2003 році. За порівняно короткий період ця бібліотека стала однією з передових бібліотек республіки, де застосовані нові методи і передові технології. У бібліотеці створюються різноманітні бібліографічні ресурси, у складі яких важливе місце займає інформація з питань охорони навколишнього середовища та екологічної науки. Розглянуто питання формування і розвитку як бібліографічних ресурсів у цілому, так і ресурсів з екології, створюваних в Президентській бібліотеці Управління справами Президента Азербайджанської Республіки.

Ключові слова: бібліографічна інформація, екологія, бібліотека.

Aliyeva I., dissertator, Central Scientific Library of the National Academy of Sciences of Azerbaijan (Azerbaijan, Baku), rus_rahimli@yahoo.com

Bibliographic information on the ecology of the system of bibliographic resources Presidential Library Office of the President of Azerbaijan Republic

Presidential Library of the Administrative Department of the President of the Republic of Azerbaijan created on a new status in 2003. In a relatively short period of time, this Library has become one of the leading libraries of the country where used new techniques and advanced technology implemented. In the Library were composed a variety of bibliographic resources, which include information on environmental issues and ecology science. The article dedicated to the formation and development of bibliographic resources as a whole, and environmental resources that are created in the Presidential Library.

Keywords: Bibliographic information, ecology, Library Office.

Алиева И., диссертант, Центральная научная библиотека Национальной Академии Наук Азербайджана (Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

Библиографическая информация по экологии в системе библиографических средств Президентской библиотеки Управления делами Президента Азербайджанской Республики

Президентская библиотека Управления делами Президента Азербайджанской Республики была создана в новом статусе в 2003 году. За сравнительно короткий период эта библиотека стала одной из передовых библиотек республики, где применены новые методы и передовые технологии. В библиотеке создаются разнообразные библиографические ресурсы, в составе которых важное место занимает информация по вопросам охраны окружающей среды и экологической науке. Рассмотрены вопросы формирования и развития как библиографических ресурсов в целом, так и ресурсов по экологии, создаваемых в Президентской библиотеке Управления делами Президента Азербайджанской Республики.

Ключевые слова: библиографическая информация, экология, библиотека.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Развитие библиографической деятельности, создание различных библиографических пособий в Азербайджане имеет достаточно богатую историю. Эта деятельность особенно активизировалась после обретения страной независимости в 1991 году. Эти годы многие библиотеки усилили свои библиографические службы, которые энергично стали создавать библиографические пособия, усовершенствовать справочно-библиографический аппарат, улучшать библиографическое обслуживание потребителей. Одновременно намечается тенденция расширения отраслевого, тематического охвата библиографической деятельности [5;6]. Одна из таких сравнительно новых отраслей библиографического обеспечения, которое стало актуальным за последние 20 лет, стала охрана окружающей среды и экологическая наука. Действительно, экологическая проблематика имеет жизненное значение для современного Азербайджана, где за последний век состояние окружающей среды неуклонно ухудшалась. Чрезмерная эксплуатация природных ресурсов без должного внимания на их восстановление привела к тому, что вымерли многие виды животных и растений. Например, теперь мало кто знает, что до совсем недавних времён на территории Азербайджанской ССР обитали такие редкие хищники, как лев и тигр. Последний лев, проживший в субтропических Талышских лесах в южной части республики был убит в